

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ: "Εδδα Γκάμπλερ, ὑπὸ "Ενρικ "Ιψεν.

ΕΙΠΑΜΕΝ λοιπὸν ὅτι ἡ *Νέα Σκηνή* ἀνεβά-
ζει δύο εἰδῶν ἔργα: ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα
θέλει νὰ ἐλκύσῃ τὸν πολὺν κόσμον, κ' ἐκεῖνα
μὲ τὰ ὁποῖα προσπαθεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν
καλὸν κόσμον καὶ . . . τὸν ἑαυτὸν τῆς. Τὰ
πρῶτα εἶνε συνήθως κωμωδία, ἢ φάρσαι ὄχι
καὶ πολὺ χονδροειδεῖς, ἢ καὶ δραματῖα ἐλα-
φρὰ καὶ παιγνιώδη, ὅπως ἡ «Ἄπιστος» τοῦ
Μπράκκο, ἢ «Κόρη τοῦ Ἰεφθά» καὶ τ'
«Ἄσπρα Ρόδα» τοῦ Καβαλλόττη. Ἄλλα καὶ
φάρσαι ὅταν εἶνε αὐτῆς τῆς κατηγορίας τὰ
ἔργα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι, ἐκτὸς
ἀτυχῶν ἐξαιρέσεων, ἐκλέγονται μεταξὺ τῶν
δροσερωτέρων, τῶν φαιδροτέρων, τῶν ἐξυπνο-
τέρων, καὶ ὅτι σκηνοθετοῦνται τελείως, καὶ
παίζονται πολὺ λεπτὰ ἀπὸ τοὺς μύστας, ὥστε
νὰ διαφέρουν ριζικῶς ἀπὸ τὰς φάρσας τῶν
ἄλλων θεάτρων, αἱ ὁποῖαι μᾶς ἐνθυμίζουσιν τὰ
κωμικὰ διαλείμματα τοῦ Ἰπποδρομίου. Μὲ τὴν
«Γκαρσονιέρα» παραδείγματος χάριν, καὶ μὲ
τὸ «Πῶς μιλοῦν τ' ἀγγλικά» καὶ μὲ τὸ «Κα-
τάβρεγμα τοῦ ἔρωτος», — μὴν κρίνετε ἀπὸ τὸν
τίτλον, — εἴμπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ μίαν
ᾠραν χωνεύσεως εὐχαρίστου, καὶ ἂν δὲν ἔτυχε
προσφάτως νὰ διαβάξῃ Γκαῖτε κ' Αἰσχύλον,
(ὅπως ἓνας ἀτυχὸς ποιητῆς, ποῦ ἐκάθητο ἓνα
βράδυ κοντὰ μου, καὶ φυσικὰ δὲν ἐννοοῦσε γρύ,)
νὰ γελᾷ χωρὶς νὰ ἐντρέπεται δι' αὐτό.

Τὰ ἄλλα ἔργα, τὰ βαρεῖα, τὰ σοβαρά, μο-
λονότι δὲν συντείνουν πολὺ εἰς τὴν δημοσίαν
χώνευσιν, μᾶς ἐνδιαφέρουν περισσότερον. Καὶ
εἰς τὸ διάστημα αὐτό, ἡ «Νέα Σκηνή» κα-
τῶρθωσε νὰ δώσῃ δύο: τὴν «Ἐδδαν Γκάμπ-
λερ» καὶ τὰ «Νεῖατα».

Τὸ δράμα τοῦ Ἰψεν ἦτο ἀρκετὰ γνωστὸν
εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὰς ἀλησιμονήτους παρα-
στάσεις τῆς Δοῦζε. Καὶ ὅσοι δὲν εὐτύχησαν νὰ
ἰδοῦν τὴν μεγάλην καλλιτέχνην ὡς Ἐδδαν,
θὰ ἐδιάβασαν βέβαια καὶ θὰ ἐνθυμοῦνται
ἀκόμη τὰς πολλὰς καὶ ἐκτενεῖς ἀναλύσεις, τὰς
ὁποίας, — μὲ πᾶσαν ἐπιφύλαξιν βέβαια ὡς πρὸς
τὴν ἀξίαν ἐνὸς Ἰψενείου δράματος, — ἐδημο-

σίευσαν τότε τὰ καθημερινὰ φύλλα. Ἡ Δοῦζε
μάλιστα εἶχεν ἀπέλθῃ, ἀλλ' ὁ θόρυβος περὶ τὴν
Ἐδδαν ἐξηκολούθει παραδόξως, ἐξ αἰτίας κάποιας
κριτικῆς, τὴν ὁποῖαν ἐδημοσίευσεν ὁ ὑποφαι-
νόμενος εἰς τὴν μακαρία τῇ λήξει «Τέχνην»,
ἢ μᾶλλον ἀπὸ μίαν φράσιν τῆς κριτικῆς ἐκει-
νης, ἢ ὁποῖα μᾶζι μὲ μίαν ἄλλην φράσιν τοῦ
κ. Παλαμᾶ. εἰς τὸ ἴδιον περιοδικόν, ἐκίνησε
τὸν χόλον τοῦ κ. Καρκαβίτσα, μέχρι τοῦ νὰ
γράψῃ εἰς τὴν «Ἐστία» κεραινοβόλον ἄρ-
θρον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπίσης ὀρμητικῶς ἀπὴν-
τησεν ὁ κ. Παλαμᾶς, καὶ ἀνταπλήτησε δρι-
μύτερα ὁ κ. Καρκαβίτσα, καὶ ἀνεμίχθη εἰς τὸν
καυγᾶν ὁ κ. Ἐπισκοπόπουλος, καὶ προσεπά-
θησε νὰ συμβιβᾷ τὰ πράγματα ὁ καλὸς κ.
Νιρβάνας, κ' ἐπέδραμε λαῦρος μὲ συνεχεῖς ἐπι-
φυλλίδας ὡς «Παρίας» ὁ κ. Λυκούδης, κ' ἐπὶ τέ-
λους ἐξαναφάνηκα κ' ἐγὼ κ' ἔδωσα τὰς ἀπαιτου-
μένας ἐξηγήσεις, διὰ νὰ λήξῃ τὸ φαιδρὸν
αἵματοκύλισμα!

Ἡ ἀμαρτωλὴ φράσις μου ἔλεγεν, ὅτι *ἐχά-
ρηκα* ἅμα εἶδα ὅτι ὁ κόσμος δὲν ἐκατάλαβε τί-
ποτε ἀπὸ τὴν «Ἐδδαν Γκάμπλερ», καὶ ὅτι
τὴν βραδυὰν ἐκείνην ἔμεινε ψυχρὸς πρὸ τῆς
τέχνης τῆς Δοῦζε. Καὶ τὴν ἐνθυμήθην τὴν
φράσιν μου, — τῆς ὁποίας τὸ μόνον ἀμάρτημα
ἦτο ἡ εἰρωνεία, — προχθὲς ποῦ ἔβλεπα τὴν Δα-
Ξανθάκη ὡς Ἐδδαν, νάγωνίζεται ἐπίσης μα-
ταίως ὡς ἡ μεγάλη ὁμότεχός της, διὰ νὰφυ-
πνίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἂν ὄχι τὴν συγκίνησιν τῶν
νυσταλέων ἀκροατῶν. Καὶ ἂν εἰς τὴν παράστα-
σιν τῆς Δοῦζε δὲν ἦσθάνθην οὔτε ἴχνος χαρᾶς,
— καὶ ἄς εἶπα! — προχθὲς μὲ κατέλαβεν ἓνας
οἶκτος πρὸς τὰ δυστυχῆ ἐκεῖνα πλάσματα, τὰ
ὁποῖα ἀφοῦ ἐπλήρωσαν 4 δραχμάς, ἀφοῦ ἐνέ-
τειναν εὐσυνειδήτως καὶ μαρτυρικώτατα τὴν
προσοχὴν εἰς τὴν πρώτην πράξιν, διὰ νὰ ἐμ-
βαθύνουν εἰς τὸ νόημα τοῦ δράματος, ἀπελ-
πίσθησαν εἰς τὴν δευτέραν, ἐνύσταξαν εἰς τὴν
τρίτην, καὶ ἀπεκοιμήθησαν εἰς τὴν τετάρτην.

Μὰ τὴν ἀλήθειαν, θὰ ἦτο κανεὶς παραλόγως
ἀπαιτητικὸς, ἂν ἤθελε νὰ συμβῇ τὸ ἐναντίον. Ἐνα
δράμα τοῦ Ἰψεν, καὶ μάλιστα ὡς ἡ «Ἐδδαν
Γκάμπλερ», εἶνε ἀνώτερον τῆς νεοελληνικῆς ἀντι-
λήψεως, ἢ μᾶλλον τῆς αἰσθήσεως. Φαντασθῆτε
ὀλίγον ἂν εἶνε δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ αἰ-

σθανθῆ ὁ σημερινὸς ρωμηὸς μίαν σχέσιν πνευματικὴν, ἓνα ἔρωτα διανοητικόν, τόσον βαθειὰ καὶ τέλεια καὶ ἀπαράλλακτα μὲ τὴν αἰσθηματικὴν καὶ σαρκικὴν σχέσιν, ὥστε τὸ σύγγραμμα ποῦ κάμνουν μαζί οἱ ἔρωτευμένοι, — οἱ πνευματικοὶ σύζυγοι καλλίτεροι, — νὰ τὸ ἀντιληφθῆ ὡς παιδί των πραγματικόν, διὰ νὰ τὸν συγκινήσουν τὰ πάθη, τὰ ὁποῖα γεννοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀντιζήλων αἱ παράδοξοι περιπέτειαι αὐτοῦ τοῦ παιδιοῦ!

Σὰς βεβαίῳ ὅτι δὲν ὀμιλῶ κινεζικὰ προσπαθῶ ὁ δυστυχὴς νὰ σὰς δώσω κάτι ἀπὸ τὴν οὐσίαν τῆς «Ἔδδας Γκάμπλερ». Ἄλλ' ἄς ἀφήσωμεν κατὰ μέρος αὐτὰ τὰ ἀσύλληπτα, διὰ τὰ ὁποῖα καὶ ἄλλοι, περισσότερον ἀπὸ ἡμᾶς προχωρημένοι ὀργανισμοί, εἶνε ἴσως ἀπροετοίμαστοι πῶς θέλετε ὁ ρωμηὸς ἀκροατὴς νὰ συγκινήθῃ ἀπὸ τὰ αἰσθήματα καὶ ἀπὸ τὰς περιπετείας μιᾶς γυναικὸς ὡς ἡ Ἔδδα, τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς εἶνε «νὰ βαρύνῃ καὶ αὐτὴ μίαν φορὰν εἰς τὴν Μοῖραν ἑνὸς ἀνθρώπου», καὶ αὐτοκτονεῖ ὅταν βλέπῃ ὅτι δὲν τὸ κατορθώνει, καὶ ἀπογοητεύεται διότι ὅ,τι τὴν περιστοιχίζει εἶνε ἄσχημον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὠραῖον ποῦ ἔχει συλλάβῃ ἢ ψυχὴν τῆς, καὶ διότι Ἐκεῖνος αὐτοκτόνησε κτυπηθεὶς ὄχι εἰς τὸ κεφάλι ἢ τοῦλάχιστον εἰς τὸ στήθος, ἀλλ' ἀηδέστατα καὶ ἀσχημότερα εἰς τὴν κοιλίαν!...

Ὅλ' αὐτὰ εἰμπορεῖ κανεὶς, μὲ τὸν ἀνάλογον διανοητικὸν κόπον, νὰ τὰ ἐννοήσῃ, — ἀλλὰ νὰ τὰ αἰσθανθῆ, μού φαίνεται κάπως δύσκολον. Διὰ τοῦτο, τὸ εἶδος τοῦ ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον γεννοῦν ἐδῶ τὰ δράματα τοῦ Ἴψεν, εἶνε ὅλως διόλου διαφορετικὸν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἠθελε νὰ γεννήσῃ ὁ ποιητής. Καὶ ὅλον τὸ δράμα τῆς Ἔδδας Γκάμπλερ περνᾷ πρὸ τοῦ ἀκροατηρίου ὡς μία παράδοξος καὶ ἀρκετὰ ἀνουςία ἱστορία μοιχείας, καὶ ἡ Ἔδδα φαίνεται διαρκῶς ὅτι ἀπατᾷ, πότε μὲ τὸν ἓνα καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλον, ἓνα ἄσχημον καὶ ἡλίθιον σύζυγον, τὸν Γεώργιον Τέσμαν, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ τὸ ἐλάττωμα νὰ εἶνε σοφός. Ἡ ἱστορία αὐτὴ παρουσιάζει κάποιον θέλητρον διὰ τὸν κόσμον, ἐκεῖ ὅπου, εἰς τὴν δευτέραν πράξιν, ἡ Ἔδδα καταφέρνει ἐν εἶδος συνεντεύξεως μὲ τὸν παλαιὸν τῆς φίλον, τὸν Ἐϋλερτ Λόεβμποργ, ὑπὸ τὰ ὄμματα καὶ τὰς περιποιήσεις τοῦ συζύγου τῆς, καὶ ὑπὸ τὰς ὑποψίας καὶ τὰς ἀνησυχίας ἑνὸς ἀντραστοῦ, τοῦ Μπράκ, — πράγμα τὸ ὁποῖον προσδίδει εἰς τὴν σκηνὴν μίαν ἀπατηλὴν καὶ βέβηλον ἐπίφασιν κωμωδίας Ἀλλὰ πολὺ γρήγορα τὰ γέλια παύουν, καὶ ἡ νύστα

ἀναλαμβάνει τὸ κράτος τῆς, ἕως ὅτου ὁ κρότος τοῦ πιστολίου τοῦ στρατηγοῦ Γκάμπλερ, μὲ τὸ ὁποῖον αὐτοκτονεῖ ἢ κόρη του, ἀφυπνίζει τὸ κοινόν, διὰ νὰ χειροκροτήσῃ καὶ νὰ σηκωθῆ.

Ἐν τούτοις ἡ δεσποινὴς Ξανθάκη κατέβαλεν ὑπερανθρώπους ἀγῶνας διὰ νὰ κρατήσῃ τὸ κοινόν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον. Εἰμπορῶ νὰ εἴπω, ὅτι ἡ ὑπόκρισις τῆς ἦτο κάτι ὠραῖον, καὶ ἀναντιρρήτως τὸ ὠραιότερον ἐξ ὅσων μᾶς ἐπαρουσίασεν ἕως τώρα ἡ καλλιτέχνις. Ἐφαίνετο ὅτι εἶχε πλήρη τὴν συναίσθησιν τοῦ ρόλου τῆς, καὶ ἂν εἰς μερικὰ μέρη ἢ ἀνάμνησις τῆς Δοῦζε τὴν ἀδικοῦσεν, εἰς ἄλλα αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ ἀνάμνησις τὴν ἐξύψωνεν. Ἡ δεσποινὴς Ξανθάκη ἔχει τὸ μέγα προτέρημα, — ἀπαραίτητον διὰ κάθε ἡθοποιόν, ἀλλὰ δυστυχῶς σπάνιον εἰς τοὺς ἰδικούς μας, — νὰ μεταμορφῶνεται εἰς κάθε ρόλον ποῦ παίζει, νὰλλάζῃ ὄχι μόνον τουαλέτταν, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν, ἂν εἰμπορῶ νὰ τὸ εἰπῶ ἔτσι μὲ μίαν λέξιν, χωρὶς νὰ φανῶ ὑπερβολικός. Καὶ ἂν δὲν ἦτο αὐτὴ ἢ ἰδίᾳ Ἔδδα τοῦ Ἴψεν ἐνσαρκωμένη, — πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, ὁμολογῶ εἰλικρινῶς, δὲν ἤξεύρω, — εἰς ἐμὲ ἔφθανεν ὅτι τὴν ἔβλεπα ἐντελῶς διαφορετικὴν, εἰς τόνον, εἰς ἐκφράσεις, εἰς κινήσεις, ἀφ' ὅ,τι τὴν εἶδα ἕως τώρα, — καὶ εἰς δυνάμιν προπάντων. Εἶνε περίεργον καὶ πολὺ θλιβερόν, ὅτι εὐελπὶς καλλιτέχνις μὲ τόσα προτερήματα, δὲν φαίνεται νὰγαπᾷ ὅσον ἔπρεπε τὴν τέχνην τῆς, — ἢ ὁποῖα ἀσφαλῶς θὰ τὴν ἐδόξαζε μίαν ἡμέραν, — καὶ σχετικῶς ἀραιότερα παρουσιάζεται εἰς τὴν σκηνὴν, καὶ ἀρνεῖται ρόλους, καὶ προβάλλει δυσκολίας. Αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀκριβῶς, μανθάνω μὲ μεγάλην μου λύπην, ὅτι σκέπτεται καὶ νὰποχωρήσῃ ἀπὸ τὴν «Νέαν Σκηνὴν» καὶ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ στάδιον ὀριστικῶς. Εὐχομαι ὀλοψύχως νὰ εἶνε φήμη ψευδής, διότι τὸ νέον μας θέατρον θὰ ὑφίστατο ἀπώλειαν πραγματικῶς ἀναπλήρωτον.

Μὲ τὴν συνήθη τῆς τέχνην ἢ Δις Κυβέλη Ἀδριανοῦ ὑπεδύθη τὴν Τέαν Ἐλβστεδ, καὶ θὰ ἔλεγα ὅτι ἦτο τελεία, ἂν ἦτο ὀλιγότερον παιδική, εἰς ἓνα ρόλον εἰς τὸν ὁποῖον ἴσως δὲν χρειάζεται καὶ τόση ὑπερβολικὴ ἀφέλεια. Θὰ παρατηρήσω ἐπίσης ὅτι ὁ κ. Μυράτ, ὡς Τέσμαν, μολονότι πολὺ καλός, ἐκφράζει τὴν σοφὴν του ἡλιθιότητα μὲ πάρα πολλὰ ἔ, ἔ, ἔ, τὰ ὁποῖα παρενθέτει διαρκῶς ὄχι πλέον μεταξὺ τῶν φράσεων, ἀλλὰ μεταξὺ τῶν λέξεων. Εἶνε ἀρκετὰ ἀνεξήγητον, ὅτι αὐτὰ τὰ ἔ, ἔ, ἔ, παίζουν σπουδαῖον ρόλον εἰς τοὺς ρόλους τοῦ Ἴψεν, ὅταν παίζονται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δὲν πιστεύω νὰ εἶνε

αὐτὴ μία ἀντίληψις τοῦ συμβολισμοῦ ἐκ μέ-
ρους τῶν ἠθοποιῶν! Τοῦλάχιστον διὰ τὸν κ.
Μυράτ καὶ τοὺς μύστας τῆς «Νέας Σκηνῆς»,
οἱ ὅποιοι εἶνε ὅλοι τόσοι ἀνεπτυγμένοι, δὲν
τὸ πιστεύω . .

Διὰ τὸν κ. Παπαγεωργίου (Λόεβμποργ), δὲν
ἔχω νὰ σημειώσω τίποτε ἰδιαίτερον. Εἶνε πάν-
τοτε συμπαθής, πάντοτε ἄψογος, καὶ πάντοτε
ὁ ἴδιος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Ἔχει κ' ἐκεῖνα
τὰ γένηα, τὰ ὅποια δὲν τοῦ ἐπιτρέπουν νὰ λ-
λάξῃ τὴν μορφὴν του.

Ἦθελα νὰ γράψω σήμερον καὶ διὰ τὰ
«Νειᾶτα» τοῦ Χάλμπε, τὸ ἔξοχον ἔργον, τὸ
ἀριστούργημα, διὰ τὴν ἀπόλουσιν τοῦ ὁποίου
πρέπει νὰ εἴμεθα εὐγνώμονες πρὸς τὴν «Νέαν
Σκηνήν»: ἀλλὰ πρέπει νὰ γράψω πολλά, καὶ
διὰ τὸ ἔργον καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν, καὶ ἡ
«Ἔδδα Γκάμπλερ» μὲ παρέσυρεν. Ἐπιφυλάσ-
σομαι.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΠΛΟΣ